

Гендерна нерівність у плануванні міста

Поліна Кириченко, студентка¹(ORCID: 0009-0006-2319-0806), Любов Апостолюк-Сосса, канд.техн.наук, доц., зав. кафедри МГ¹ (ORCID: 0000-0002-4273-8885)

¹Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

Стаття досліджує вплив гендерної нерівності на структуру сучасних міст та окреслює необхідність застосування гендерно-чутливих підходів планування. Показано, що міські простори створені переважно від потреб чоловіків, ускладнюючи дані маршрути для жінок та вразливих груп населення. Водночас наведено приклади рішень, що покращують якість міського життя, роблять простір інклюзивним і комфортним для всіх мешканців. Таким чином, гендерно-чутливе планування стає основою справедливого і сталого розвитку міста.

Ключові слова: гендерно-чутливе планування, міське середовище, інклюзивність, універсальний дизайн, гендерна рівність, мобільність, Відень, Барселона, Карлсруга.

1. ВСТУП

Міський простір не є нейтральним: він формується під впливом соціальних, економічних та культурних чинників, які значною мірою визначають, кому саме буде зручно та безпечно жити у місті. Більшість сучасних міст історично розвивалася за моделлю, орієнтованою на молодого повносправного чоловіка, що призвело до маргіналізації потреб жінок та вразливих груп населення. Це проявляється у нерівномірному доступі до громадського транспорту, інфраструктури для щоденних маршрутів, зелених зон та соціальних послуг. Наприклад, міська мобільність часто передбачає лінійний маршрут "дім – робота – дім", тоді як маршрути жінок є складнішими: вони включають дитячі садки, школи, магазини, поліклініки та інші об'єкти. Така специфіка вимагає принципово нового підходу до проектування міст.

Гендерно-чутливе планування пропонує змінити цю перспективу, зробивши простір інклюзивним, доступним і безпечним для всіх мешканців. Це означає не лише фізичну зручність пересування чи використання громадського транспорту, а й створення умов для рівної участі жінок і чоловіків у міському житті. Гендерна рівність у міському середовищі тісно пов'язана з ідеями сталого розвитку, оскільки сприяє підвищенню соціальної справедливості, зменшенню нерівності та забезпеченню якісного життя в місті незалежно від статі, віку чи стану здоров'я. Саме тому дослідження теоретичних і практичних підходів гендерно-чутливого планування, а також аналіз успішних прикладів із європейських міст становить актуальне завдання сучасної урбаністики.

2. МЕТА РОБОТИ

Мета цієї роботи полягає в дослідженні теоретичних і практичних підходів міського планування до питань гендерної чутливості на прикладі європейських міст.

3. ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВІ ПІДХОДИ ДО ПЛАНУВАННЯ МІСТА

3.1 Яким є вплив міста на жінку

Зважаючи на гендерну нерівність наявну у патріархальному суспільстві вона впливає і на структуру міста. Більшість міст були запроєктовані з розрахунку на середньостатистичного молодого повносправного чоловіка.[1]

І завдяки цій системі місто стирає присутність жінки з його простору. Малоосвітлені публічні простори, завузькі тротуари, ізольовані локації в парках, висока автомобілізація - все це погіршує якість життя усіх вразливих груп населення, значною частиною яких становлять жінки, оскільки вони виконують більшу частину турботи за дітьми, людьми похилого віку та маломобільних груп населення. Дослідження показують [2], що саме жінки досі мають і виконують великий відсоток домашніх справ, так звана "друга зміна", разом із тим що вони з більшою ймовірністю будуть виконувати також волонтерську, неоплачувану, роботу на додачу до усіх інших обов'язків.

Досліджуючи дане питання дуже легко знаходяться приклади побутових незручностей з якими зустрічаються жінки в повсякденному житті. Наприклад, не зважаючи на збільшення кількості водійок, досі існує нерівність між кількістю чоловіків водіїв та водійок жінок. Таким чином усі незручності пов'язані з недорозвинутою інфраструктурою громадського транспорт, велопересування містом, а також тротуарних шляхів стають більшою проблемою для жінок, оскільки відсоток чоловіків що використовують автомобілі, як щоденний транспорт пересування значно більший. До цього варто додати, що маршрути жінок рідко є прямими: замість "дім-робота" вони часо виглядають як "дім - дитячий садок або школа - робота - супермаркет - садок або школа - дім".

Також мало освітлені ділянки міста створюють небезпечні і неприємні умови для жінок в темну пору дня для пересування оскільки це змінює їхній маршрут або змушує їх весь час сумніватись чи варто обирати цей маршрут, в той самий час коли чоловік може відчувати дискомфорт, але все ж спокійно пройде даним шляхом.

3.2 Приклади вирішення проблеми

Зважаючи на усі проблеми які ми можемо дослідити, ми знаємо що не існує ідеальної формули ідеального міста. Весь час нам необхідно зважати на населення, локальний контекст, умови і це може не стосуватися усього міста, а може бути локально: на одній вулиці або в одному кварталі. Важливо змінити фокус міста з чоловіка і повернути його

знову до людини, як загальної одиниці адже коли ми зважаємо і в першу чергу думаємо про найвразливіші групи населення, ми поліпшуємо якість життя в для усіх міст. Ми можемо говорити про те що варто зважати на основні п'ять принципів [3] :

- все має бути близько відомо тобто
- концепція міста 15 хвилин;
- людина має скористатися різним
- обладнанням місцям покупок громадським транспортом незалежно від її віку стан здоров'я походження тощо;
- місто має бути мати універсальний
- дизайн доступний безпечний для використання в будь-яку пору доби;
- на вулицях достатньо життєвих просторів для безпечного в них перебування соціалізації;
- жінки беруть участь у міських
- рішеннях на рівні з чоловіками а також зростає їхня видимість у колективній пам'яті міста назви вулиць об'єктів площ тощо.

Якщо ми подивимось на успішні кейси, ми обов'язково почуємо про Відень, в якому приділено високу увагу до гендерної рівності. Наприклад в певних офісних районах, де під вечір малолюдно і небезпечно покращили багаторівневий паркінг: вибілили стіни, поставили автоматичні двері, поліпшили освітлення і засклили стіни на сходові клітини. Також ми можемо сказати що важливо не забувати про рішення на рівні культури, яким є перейменування вулиць на честь видатних жінок, адже в цьому ми можемо відчути перевагу щодо найменування вулиць площ скверів на честь чоловіків і ігнорування жіночих імен в цьому питанні. Також є знаменитий кейс міста Карлскупа в Швеції [4], який демонструє значення повсякденних завдань. У 2011 році було досліджено маршрути снігоочиснення міста. Як виявилось що першими чистять центральні і середні автомобільні дороги, але жінки які щоранку ведуть дітей у садок чи школу, або ідуть в лікарню чи супермаркет, не отримують переваг цього блага оскільки ці вулиці очищуються найостанніше. І після цього дослідження очисники було переадресовано.

В Барселоні [5] було створено так звані “зразкові квартали” в них в цих частинах міста велике обмеження швидкості автомобільного руху, а їздити на авто можна тільки місцевим , і права автомобіліста і пішохода на проїжджій частині однакові.

Знову ж таки говорячи про Відень, там група архітекторок з 1990-х років запровадили зміни у вигляді проєктів з увагою до гендерної рівності: дзеркала заднього виду вузьких проходах між будинками, вечірні жіночі патрулі на небезпечних ділянках, універсальний дизайн інвестиції в пішохідну інфраструктури, розширення тротуарів. І також це стало основою для реалізування екологічного плану міської мобільності [6].

4. ВИСНОВКИ

Розвиток гендерно-чутливих підходів до планування міста відкриває нові можливості для створення більш справедливого, інклюзивного й комфортного середовища. Передусім такі підходи покращують якість життя жінок та інших вразливих груп, проте їхня цінність полягає у поверненні фокусу міста на людину загалом. Урахування щоденних маршрутів, побутових потреб і безпеки

мешканців дозволяє розробляти рішення, що позитивно впливають на всіх, а не лише на обрану категорію населення.

Важливим є й культурний аспект: підвищення видимості жінок у топоніміці, архітектурі та громадських просторах змінює символічну структуру міста й формує відчуття рівності та приналежності. Досвід таких міст, як Відень, Барселона чи Карлскупа, доводить, що навіть невеликі зміни у плануванні чи розподілі ресурсів здатні суттєво вплинути на рівень безпеки, мобільності та комфорту.

У перспективі гендерно-чутливе планування стає інструментом не лише для подолання соціальної нерівності, а й для вирішення глобальних викликів — адаптації міст до кліматичних змін, зменшення автомобілізації та розвитку сталої мобільності. Таким чином, інтеграція гендерного підходу у міську політику та практику планування є необхідною умовою формування міст майбутнього, які будуть зручними, безпечними й справедливими для кожного.

Список літератури

- [1] Perez C. C. Invisible women: data bias in a world designed for men. Harry N. Abrams, 2019. 272 p.
- [2] Statistisches Bundesamt veröffentlicht neue Zahlen zum Gender Care Gap. BMBFSFJ. URL: <https://www.bmbfsfj.bund.de/bmbfsfj/aktuelles/alle-meldungen/statistisches-bundesamt-veroeffentlicht-neue-zahlen-zum-gender-care-gap-236794>
- [3] What is feminist urbanism? - Right to the city. Right to the city. URL: <https://www.right2city.org/news/espanol-que-es-el-urbanismo-feminista/>
- [4] GENDERACTION. URL: https://h2020.genderaction.eu/wp-content/uploads/2020/09/HE_Mission_Citiesgender.pdf
- [5] Welcome to Superilles | Superilles. Ajuntament de Barcelona. URL: <https://ajuntament.barcelona.cat/superilles/e>
- [6] Planning for inclusivity: How Vienna built a gender-equal city - LGiU. LGiU. URL: <https://lgiu.org/planning-for-inclusivity-how-vienna-built-a-gender-equal-city/#:~:text=Vienna%20has%20carried%20out%20more.and%20alleyways%20by%20adding%20mirrors>